

AHLAK
BİLGİ
ÜRETİM

Mardin Arapça Diyalekte Türkçeden Ödünçlemeler ve Türleri

Ahmet Abdülhadioğlu | ORCID: 0000-0003-4943-5956 | ahmetabdulhadioglu@gmail.com
Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü, Mardin, Türkiye.

ROR ID: <https://ror.org/0396cd675>

Özet

Çok kültürlülüğün ve çok dilliliğin olduğu Türkiye’de farklı bölgelerde konuşulan dillerden biri de Arapçadır. Bu dil, farklı diyalекtler şeklinde yaygın olarak Siirt, Hatay, Şanlıurfa ve Mardin’de ve kısmen Batman, Bitlis, Muş gibi şehirlerle bu şehirlere bağlı ilçe ve köylerde konuşulmaktadır. Bu şehirlerden biri olan Mardin’de konuşulan Arapça diyalекt, kısmen Kürtçe ve Süryanice, ama daha yaygın bir şekilde baskın dil olan Türkçeden etkilenmiştir. Aynı bölgede çok dilliliğin yaygın olduğu durumlarda söz konusu dillerin birbirinden etkilenmeleri zaten doğal ve beklenen bir durumdur. Söz konusu durum, Türkçenin baskın dil olarak konuşulduğu Mardin’de de geçerlidir ve bu dilden Mardin Arapça diyalекtine geçen kelimelerin bir kısmı doğrudan ödünçleme, bir kısmı da başka bir dil aracılığıyla dolaylı ödünçleme şeklinde geçmiştir. Bahsi geçen ödünçlemeler, yalnızca sözcüklerden ibaret olmayıp, ikileme, deyim, atasözü, kalıp ifade şeklinde de olmuştur. Deyim ve atasözleri ise Mardin Arapça diyalекtinde daha çok kopyalama yoluyla, anlam aktarımı şeklinde olmaktadır. Sözcük düzeyindeki ödünçlemelerde isim soylu sözcüklerin miktarının fiil soylu sözcüklere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Tümce içi ödünçlemelerde kod kaydırımı ve dil karmaşasının meydana gelebildiği, iki dilli bireylerin anadillerindeki bu tür ödünçlemelerde çoğunlukla konuşma esnasında söyleyişi kolaylaştırma, bireyin zahmetsizce bildiği diller arasında geçiş yapma durumu söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Arapça, Türkçe, Mardin, diyalекt, ödünçleme

Atf Bilgisi

Abdülhadioğlu, A. (2025). Mardin Arapça Diyalекtinde Türkçeden Ödünçlemeler ve Türleri. *Uluslararası Filoloji Bengü*, 5(1), 115-134.

<https://doi.org/10.62605/ufb.1670114>

Geliş Tarihi	04.04.2025
Kabul Tarihi	13.05.2025
Yayın Tarihi	28.05.2025
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Benzerlik Taraması	Yapıldı – intihal.net
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı ve Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.
Etik Beyan	Bu çalışmada kullanılan veriler, Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 05.03.2025 tarih ve E-79906804-020-188808 sayılı kararı ile onaylanmış etik kurul izni kapsamında toplanmıştır. Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Dizinleme Bilgisi	ERIH PLUS, MLA, ProQuest Ulrich’s Periodicals Directory, EBSCO - Central & Eastern European Academic Source (CEEAS), Linguistic Bibliography, DOAJ: Directory of Open Access Journals

AHLAK
BİLGİ
ÜRETİM

Turkish Loanwords and Their Types in Mardin Arabic Dialect

Ahmet Abdülhadioğlu | ORCID: 0000-0003-4943-5956 | ahmetabdulhadioglu@gmail.com
Mardin Artuklu University, Faculty of Literature, Department of Arabic Language and Literature,
Mardin, Türkiye.

ROR ID: <https://ror.org/0396cd675>

Abstract

Arabic is one of the languages spoken in different regions of multicultural and multilingual Turkey. It is widely spoken in different dialects in Siirt, Hatay, Şanlıurfa and Mardin, and partly in Batman, Bitlis, Muş and their districts and villages. The Arabic dialect spoken in Mardin, one of these cities, is partly influenced by Kurdish and Syriac, but more commonly by the dominant language, Turkish. When multilingualism is widespread in the same region, it is natural and expected that these languages will be influenced by each other. This is also the case in Mardin, where Turkish is spoken as the dominant language, and some of the words that have passed from this language to the Arabic dialect of Mardin are direct loanwords, while others are indirect loanwords through another language. These loanwords were not only words, but also phrases, idioms, proverbs and stereotypes. Idioms and proverbs, on the other hand, in the Arabic dialect of Mardin, are mostly copied, transferring meaning. In lexical loanwords, it is observed that the amount of nouns is higher than that of verbs. In intrasentential loanwords, code-switching and language confusion may occur, and in such loanwords in the native languages of bilinguals, there is often a situation of facilitating speech during the conversation and effortlessly switching between the languages that the individual knows.

Keywords: Arabic, Turkish, Mardin, dialect, loanword

Citation

Abdülhadioğlu, A. (2025). Turkish Loanwords and Their Types in Mardin Arabic Dialect. *International Journal of Philology Bengü*, 5(1), 115-134.

<https://doi.org/10.62605/ufb.1670114>

Date of Submission	04.04.2025
Date of Acceptance	13.05.2025
Date of Publication	28.05.2025
Peer-Review	Double anonymized - Two External.
Plagiarism Checks	Yes – intihal.net
Conflict of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & Licence	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.
Ethical Statement	The data used in this study were collected within the scope of ethics committee permission approved by Mardin Artuklu University Scientific Research and Publication Ethics Committee with the decision dated 05.03.2025 and numbered E-79906804-020-188808. It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Indexing Information	ERIH PLUS, MLA, ProQuest Ulrich's Periodicals Directory, EBSCO - Central & Eastern European Academic Source (CEEAS), Linguistic Bibliography, DOAJ: Directory of Open Access Journals

Giriş

Yaşayan birer organizma niteliğindeki diller, farklı dil ve kültürlerle etkileşimle birlikte zamanla değişime uğrayabilmektedir. Söz konusu değişim, dilin fonetik, semantik, morfolojik ve sentaks düzeyinde gerçekleşebilmektedir. Değişim bu manada mevzu bahis diyalektler söz konusu olduğunda kendini daha çok hissettirmekte ve değişime konu olan unsurların sayısı artabilmektedir.

Farklı toplum ve kültürler arası etkileşim, beraberinde bilgi alışverişini, iletişim ve paylaşımın artmasını, diller arasındaki etkileşimi de beraberinde getirmiş; dillerin birbirleriyle olan ilişkileri dildeki ödünçlemelerin (borrowing) artmasına neden olmuştur (Erkınay, 2012: 126). Bazen bir kültür varlığı olarak dilin tek bir sözcüğü bile ulusun inançları, gelenekleri ve bireyler arasındaki ilişkileri hakkında bilgi verebilecek niteliktedir (Aksan, 2009: I/67). Kelime ödünçlemeleri hemen hemen her dilde mevcuttur. Bu kelimeler, zamanla kullanıldıkları dilin sözcük ve sesdizimsel özelliklerine, sözdizimsel yapısına uygun değişimler geçirirler (Günay, 2007: 47). Dile ait bazı unsurların başka dile geçmesi şeklinde gerçekleşen ödünçleme, diller arasındaki etkileşimin en yaygın örneklerinden biridir. Ödünçlemelerin dinsel yakınlaşmalar, birlikte yaşama, ticaret gibi ilişkilerin ölçüsü oranında dilden dile aktarımı artabilmektedir (Aksan, 2009: I/137). Ödünçlemede alıcı dil kelime, kalıp ifade ve diğer dilsel unsurları bazen olduğu gibi alırken, bazen de morfolojik ve semantik açıdan kendi sahip olduğu dilsel özelliklere uyarlayabilmektedir. Olgusal, fonolojik, biçimbilimsel, deyimsel, anlamsal, biçimbirimsel, yapısal, söz dizimsel ve yapay olmak üzere birçok farklı türleri olan (Gaznevi, 2020: 96-102) ödünçlemelerin, aslında bireyler ve kültürler arası etkileşimin bir sonucu olduğu ve dili daha dinamik ve canlı kıldığı da bir gerçektir.

Bu çalışmada, baskın dil olan Türkçenin Mardin’de konuşulan Arapça diyalektine semantik, morfolojik olarak ve sentaks kuralları açısından etkisine değinilecektir. Burada konuşulan Arapça diyalekt birçok açıdan fasih Arapçaya ait özellikleri taşımakla birlikte morfolojik ve sentaks kuralları açısından uzun ve yoğun ilişkiler sonucunda dönüşüme uğramıştır (Mutlu, 2021: 183). Söz konusu dönüşümlerin dilsel temas yanında, sosyal, kültürel nedenleri de olabilmektedir. Zira çokkültürlülüğün ve çok dilliliğin olduğu Mardin’de, bu dönüşümlerin yaşanması kaçınılmaz bir durumdur. Teknolojinin gelişmesi ve sosyal medya kullanımının artması gibi sebepler, değişimin hızını daha da artırmıştır.

Araştırma Yöntemi

Saha çalışmasının örnekleme, Mardin merkez ile ilçe ve ilçelere bağlı köylerden oluşturulmuştur. Çalışmada kullanılan verilerin bir kısmı 2016’da yürütülen ve Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen “Mardin ve Çevresi Arapça Sözlü Kültürü” isimli proje kapsamında elde edilen 3900 kelime arasından seçilmiş, sentaks düzeyindeki örneklendirmelerde ise 2025 yılı içinde “yarı-yapılandırılmış mülakat” tekniği ile görüşmeler yapmak suretiyle elde edilen veriler kullanılmıştır.

Saha çalışmasında yapılan mülakatlarda yaş ortalaması 62'dir. Bu görüşmelerin 10'u Mardin merkezde, 6'sı ise merkeze bağlı ilçe ve köylerde yapılmıştır. Görüşmecilerin 9'u erkek, 7'si ise kadınlardan oluşmaktadır.

“Mardin ve Çevresi Arapça Dialektine Ait Sözlü ve Kültürel Unsurları Derleme Çalışması” başlığı altında bir yıl boyunca yapılacak olan araştırma ve derleme çalışmaları için Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan E-79906804-020-188808 sayılı ve 05.03.2025 tarihli etik kurul onayı alınmış, ayrıca görüşmeciler çalışma hakkında bilgilendirilmiş ve onam formları imzalatılmıştır.

Makalede yer alan Mardin Arapça diyalektine ait kelimelerin transkripsiyonunda DİA’da uygulanan sistem kullanılmış, söz konusu sistem dışında farklı şekillerde sesletilen bazı harfler aşağıda gösterilmiştir:

1: Ə

C: ġ

 $\mathbb{S}^2: \mathbb{S}^2$

ç: č

j: ž

Uzun sesletilen o harfi: ō

Uzun sesletilen e ve a harfleri: ā

İmâle ile uzun sesletilen e harfi: ē

İmale olmadan uzun sesletilen e harfi: ê

Çalışmada örnek olarak verdiğimiz kelimelerin köken olarak hangi dile ait olduğunu ifade etmek için parantez içinde aşağıdaki

kısaltmalar kullanılmıştır:

Ar.: Arapça

ET: Eski Türkçe

Fa.: Farsça

Fr.: Fransızca

İt.: İtalyanca

Krt.: Kürtçe

Lat.: Latince

Moğ.: Moğolca

OT: Orta Türkçe

T: Türkçe

SA: Suriye Arapçası

Yun.: Yunanca

Ayrıca Mardin merkez ile yakın köylerde bazı harflerin sesletiminde ve bazen de kelimenin kendisinde bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bu türden farklı kelimelerden Mardin’e ait olanlar için parantez içinde (Mr.); Midyat ve çevresine ait olanlar için ise (Md.) kısaltmaları kullanılmıştır.

1. Sözcüksel Ödünçlemeler

Mardin’de olduğu gibi Türkiye’de Arapça diyalektlerin konuşulduğu Şanlıurfa, Siirt ve Hatay gibi illerde de baskın dil Türkçeden farklı dilsel ödünçlemelere rastlamak mümkündür (Özezen, 2016). Bu durumu ortaya çıkaran etkenler arasında çokkültürlülük ve çok dillilik önemli bir yer tutmaktadır. Burada çoğunluğu iki dilli olan bireylerin bazen dilde kolay olanı seçme, bazen de teknoloji ile birlikte günlük hayatta kullanımına sıkça rastlanan sözcük ya da kalıp ifadeleri baskın dilden alma eğilimi söz konusudur.

Yabancı bir dilden alınan sözcükler, girdikleri dilde fonetik değişimler yanında biçim ve anlam değişikliğine de uğrarlar (Aksan, 2009: III/31). Bu sözcükler, yabancı dildeki sözlerin her bir unsurunun aslına uygun şekilde dildeki karşılıklarıyla çevrilmesi sonucu ortaya çıkan tam çevirme sözcükler, iki ögeli bileşik sözcük, tamlama, deyim gibi sözlerin birebir sözcüğünün çevrilerek ötekinin olduğu gibi aktarılmasıyla oluşan yarı çeviri sözcükler, yabancı ögelerin, dilde onları aşağı yukarı

karşılayan sözcüklerle çevrilmesi sonucu ortaya çıkan bağımsız çeviri sözcükler ile yabancı bir örneğe göre yerli ögelerdeki anlamın başkalaşması ya da çeşitlenmesi biçiminde ortaya çıkan anlam etkilenmesi şeklinde geçen sözcükler olmak üzere farklı şekillerde gelirler (Aksan, 2009: III/34).

Bu türden kullanımların belirli bir bağlam içinde tek sözcük şeklinde geldiklerinde kod kaydırımı mı yoksa ödünçleme mi olduğunu anlamak bazen zor olabilmektedir. Bir dil dizgesi içerisinde iki farklı dile ait unsurların kullanımı kod kaydırımı; söz düzeyindeki iki dile ait unsurların kullanımı ise ödünçleme olarak tanımlanmaktadır. Yine kod kaydırımında bilinçsiz ve gelişigüzel bir kullanım söz konusuysen, ödünçlemede ise sözcüğün verici dilden mevcut dile morfolojik ve fonetik değişime uğramak ve dile uyarlanmak suretiyle kullanımı söz konusudur (Emin, 2022: 264). Özetle, kod kaydırımı yabancı sözcük ya da bileşenlerin bir tümceye eklenmesi iken, ödünçleme yabancı unsurların bir dil sözlüğüne girmesini ifade etmektedir (Emin, 2022: 268). Aşağıda farklı başlıklar altında değineceğimiz ödünçlemelerden kelime düzeyinde olanların çoğunun köken olarak Farsça ya da Fransızcaya dayandığı görülmektedir. Ancak söz konusu bu kelimelerin bu diller üzerinden değil de Türkçe üzerinden alındıkları değerlendirilmektedir. Zira Mardin’de Farsça, Fransızca gibi dillerle etkileşim yok denecek kadar azdır.

1.1. İsim Soylu Sözcük Ödünçlemeleri

Mardin Arapça diyalektinde ödünçleme yoluyla kullanılan kelimelerin önemli bir kısmı isim soylu sözcüklerdir. Bu kelimelerden bir kısmı Türkçede kullanılmakla birlikte aslı İngilizce, Fransızca ya da Farsça olan kelimelerdir. Söz konusu kelimelerin kullanımında sıklıkla fonolojik ödünçlemelere de rastlamak mümkündür. Türkçeden Mardin Arapça diyalektine geçen alıntı kelimelerde çoğunlukla kaynak dil olan Türkçedeki bir kelime, alıcı dil olan Mardin Arapça diyalektine aktarılırken Arapçadaki sesletime uygun sesletilmekte ve bazen de Arapçanın morfolojisine uygun bir şekilde kullanılmaktadır. Ancak bazı kelimelerdeki ses değişiminin Arapçada bulunmayan seslerle karşılandığı görülmektedir. Bunun yanında, farklı dilden geçen alıntı kelimelerin, bazen de alıcı dilin özelliklerine uydurulmak suretiyle birkaç değişim geçirdikleri görülmektedir. Fono-Semantik başkalaşma şeklinde ifade edilebilecek söz konusu bu değişimde, bazen sadece ses bakımından, bazen de ses değişimiyle birlikte anlamsal açıdan değişim meydana gelebilmektedir (Budu, 2015: 6).

Örneğin “boks” bir spor aktivitesi anlamındayken, Mardin Arapça

diyalektinde kullanımda kelime o > ə değişmesi gerçekleşmiş ve fonosemantik başkalaşmanın bir örneği olarak kelime “yumruk” anlamında kullanılmıştır.

Aşağıdaki örneklerde yer alan ödünçleme kelimelerde ise farklı fonetik değişimlerin ve bazen de kelimenin aslında olmayan harf eklemelerinin olduğu görülmektedir:

Beşibirlik (Tr.) > beşbinlik (Mr.) → r > n/bejbellək (Md.) → ş > j, r > l

Bidon (Fr.) > Bidōn (Mr.) → o > ō/Be[y]dōn[ē] (Md.) → i > e, o > ō

Sigara (Fr.) > ğəğāra → s > ğ, i > ə, g > ğ, a > ā

Ceket (Fr.) > čākēt (Mr.) → c > č, e > ā, e > ē/čākēt[a] (Md.) → c > č, e > ā, e > ē

Çimento (İt.) > čəmənto → i > ə, e > ə

Babagannuş (SA) > ebu ğennuč → g > ğ, ş > č

Dinamit (Yun.) > deremēt → i > e, n > r, i > ē

Fanila (Fr.) > fānēra → a > ā, i > ē, l > r

Güğüm (Yun.) > gə[m]gəm → ü > ə

Gazete (Fr.) > ğazta (Mr.) → g > ğ, t > ṭ, e > a/ğazte (Md.) → g > ğ, t > ṭ/g > ḳ

Kapak (ET) > kapāġ (Mr.) → k > ḳ, a > ā, k > ğ/kəpēġ (Md.) → k > ḳ, a > e, e > ê, k > ğ

Kalabalık (Ar.) > qalabāləġ (Mr.) → k > ḳ, a > ā, k > ğ/qəlebēləġ (Md.) → k > ḳ, e > e, e > e/e > ê, k > ğ

Kelimenin kökü Arapça “üstün olma, çokluk” anlamındaki (ġ-l-b)’dir. Mardin Arapça diyalektindeki kullanımında birçok ses değişiminin yaşandığı bu kelime, Türkçedeki kullanımda olduğu gibi “+lık” yapım ekiyle birlikte kullanılmaktadır.

Doktor (Fr.) > taxtōr → d > t, o > a, k > x, o > ō

Teneke (Fa.) > tanagē → e>a, k>g, e>ē

Tornavida (İt.) > tarnavīta → o>a, i>ī, d>t

Turşu (Fa.) > tərşī → u>ə, u>i

Ödünçleme kelimelerin bir kısmında da kelimenin Türkçe aslında bulunmayan ve Mardin Arapça diyalektinde standart Arapçadaki kullanımlarda tekillik ve dişillik anlamları veren ta-ı marbuta (kapalı t harfi) yerine kullanılan “ē” sesinin eklendiği görülmektedir:

Çuval (Fa.) > çavāl[ē] fişek (Fa.) > fişegêy[ē] Kayış
(ET) > kêtîyş[ē]

Şişe (Fa.) > şüşêy[ē] Zurna
(Fa.) > zərnāy[ē] gibi.

Aslı İngilizce olan “tren” kelimesi ise “tərēn” şeklinde kullanılmış ve yabancı kelimelerde söyleyişi kolaylaştırmak için kelimenin ön ses ünlü türemesi (Hazar & Tarhan, 2013: 132) gerçekleşmiştir. Aynı şekilde “traktör (Fr.) > taraktör”, “kral (Srp.) > kərāl” kelimelerinde de iç ses olayı gerçekleşmiştir.

Mardin Arapça diyalektindeki ödünçleme kelimelerde dikkat çeken hususlardan biri de kelimelerin bir kısmının fonetik manada kelimenin aslına uygun bir şekilde kullanılmasıdır. Örneğin “damga” kelimesi Eski Türkçedeki sesletime uygun bir şekilde “demge”; “hastane”, “baht”, “taht” ve “tahta” sözcükleri Farsça asıllarına uygun bir şekilde “ḫastaxāna (Mr.)/ḫestexêne (Md.)”, “bext”, “text”, “text[êyē]” sesletilmektedir. Ancak Farsça kökenli kelimelerden bir kısmının Mardin’de konuşulan dillerden biri olan Kürtçe üzerinden geçmiş olması da muhtemeldir.

İsim soylu sözcüklerin bir kısmı da sıfat şeklinde gelenlerdir. Bu kelimelerin bir kısmı da Arapçadaki morfolojik yapıya uydurulmak suretiyle kullanılmaktadır:

Tokmak (ET) > əmdakmak (Mr.)/əmdəkmeḫ (Md.) → Kelime benzetme yoluyla Türkçedeki tokmak kelimesinin Arapçada yer alan ve dönüşüm, değişim anlamı içeren “fa‘lele” veznindeki fiilin ism-i fâil

şeklinde kullanılmasıyla oluşturulmuş ve bodur anlamında kullanılmıştır. Aynı manada Mardin merkezde “əmtaptap” kelimesi kullanılmaktadır. Bu kelime de benzetme yoluyla top (ET) kelimesinden Arapçadaki “fa‘lele” vezninde türetilmiştir.

Dert (Fa.) > Arapçada Arapçadaki morfolojik kurallara uygun olarak ism-i mef’ûl vezninde “medrûd” şeklinde kullanılmıştır.

Derviş (Fa.) > əmderveş (Md.) → Kelime Arapçadaki tefa‘lele fiilinden türeyen ve ism-i fail görevinde kullanılan “fa‘lele” vezninde “əmderveş” şeklinde kullanılmıştır. Kelime aynı zamanda Türkçedeki anlamından farklı olarak anlam kötüleşmesine uğrayarak “salağa yatmak” anlamında kullanılmaktadır. Aynı manada Mardin merkezde Fusha Arapçada yer alan (t-r-ş) kökünden “tarraş” kelimesi kullanılmaktadır.

Düzenli (T) > əmdevzen → Kelime Türkçedeki “düzen” kelimesinin Arapçada yer alan ve “fe‘lale” fiilinden türetilen ism-i meful vezninde “mufa‘lel (əmddevzen)” şeklinde kullanılmıştır.

Çarık (ET) > əmčevreḳ → Kelime benzetme yoluyla “çarık gibi yayılmış” manasında ism-i meful anlamı veren “mufa‘lel (əməvrevreḳ)” şeklinde kullanılmıştır.

1.2. Fiil Soylu Sözcük Ödünçlemeleri

Mardin Arapça diyalektine Türkçeden ödünçleme yoluyla geçen kelimelerden bir kısmı da fiil soyludur. Bu kelimeler çoğunlukla Arapça fiil vezinlerinden birine uyarlanarak kullanılmaktadır:

Barıştı (ET) > bēraş ve çalıştı (ET) > čēleš kelimeleri işteş çatıda gelen kelimelerdir. Bu kelimelerden ilki Arapçadaki “tefâ‘ale” ikincisi ise “fâ‘ale” vezninde gelmiştir.

Bant[+ladı] (Fr.)+(T) > bannat, başladı (ET) > belleş ve buzlandı (ET) > bevvez kelimeleri ise Arapçadaki morfolojik yapıya uyarlanarak “fa‘ale” vezninde kullanılmışlardır.

Mardin Arapça diyalektine Türkçeden ödünçleme yoluyla geçen diğer bazı fiillerle Arapçadaki vezinleri aşağıda gösterilmiştir:

1.Sülasi mücerred fiil vezninde gelenler

Çürük (OT) > čereg

2.Sülasi ecvef fiil vezninde gelenler

Çizdi (OT) > čêz

3. Rubai fiil vezninde gelenler

Fev‘ale → büzüştürdü (OT) > çevreğ, düzeltti (ET) > devzen

Fen‘ale → çengelledi (Fa.) > čenkel, kandırdı (ET) > kandar (Md.)

Fa‘lale → Fırça (Yun.)+ladı (T) > Ferčen

4. Sülasi mezid fiil vezninde gelenler

İnfa‘ale → dert (Fa.)+lendi (T) > əndered. Aynı manada Mardin merkezde Arapça (k-h-r) kökünden “ənkahar” kelimesi kullanılmaktadır.

Fe‘‘ale → kapattı (ET) > kappat, serinledi (Moğ.) > serren, çimento (İt.) > čemmet (sıvadı), toz (ET) > Tavvaz (Mr.)/tevvez (Md.) (toz çıkardı)

Tefâ‘ale → güvendi (T) > ʔtgāvan [‘alā] (Md.)

İstef‘ale → pişman (Fa.) oldu (T) > ətpaşman

Fâ‘ale → pazarlık yaptı > bēzar (Mr.)/bēzer (Md.)

Ödünçleme yoluyla alınan fiil soylu kelimelerin bir kısmı da yardımcı fiil ile birlikte kullanılmaktadır. Bu fiillerde Türkçedeki yapmak, etmek yardımcı fiillerinin yerine Mardin Arapça diyalektinde aynı anlamı karşılayan “sevê” kullanılır. Yardımcı fiilden sonra çoğunlukla yapım eki görevi gören -lik, -lık eklerinin yerine aynı işlevi karşılayan “yê” eki kullanılır:

Haksızlık etti > sevê haksəztəyê, iftira etti > sevê iftira, kötülük yaptı > sevê xərābəyê, ticaret yaptı > sevê tiğāra, solladı > sevê sollama, merak etti > sevê merêk, park etti > sevê park, dikkat etti > sevê diğke vb.

1.3. İkileme Ödünçlemeleri

Anlama güç katmak amacıyla bir birimi, seslemi yineleme, art arda kullanma şeklinde kendini gösteren ikilemeler (reduplication) (Vardar, 2007: 119) birçok dilde mevcuttur. Bazı klasik Arapça dilbilim kitaplarında ikilemelere ayrı bir bab ayrıldığı ve bu konuya dair örneklerin verildiği görülmektedir. (جائع – مانع): aç-maç, (عطشان – نطشان): susuz-musuz gibi (es-Se‘âlibî, 2002: 420). Ancak söz konusu ikilemelerden çok az bir kısmının Mardin Arapça diyalektinde kullanımı söz konusudur. Örneğin yukarıda verdiğimiz ikilemelerden ilki, standart Arapçadan farklı olarak “‘aṭṣān-maṭṣān” ikincisi ise “ğō‘en-mō‘en” şeklinde kullanılmaktadır.

Mardin Arapça diyalektine Türkçeden ödünçleme yoluyla geçen ve sıkça kullanılan ikilemelerin birçoğunda birebir Türkçeden kopyalama durumu görülmektedir:

Çeşit çeşit > šəkəl šəkəl, karış karış > šəbər šəbər, yavaş yavaş > hēdi hēdi, kırk elli > arb‘in xemsin, üç beş > tētē arb‘a, kitap mitap > əktēb məktēb, elden ele > mən id lə id, günden güne > mən yevm lə yevm, bazı bazı > karra karra vs.

2. Deyimsel Ödünçlemeler

Daha önce de ifade edildiği üzere diller arasındaki ödünçlemeler kelimelerle sınırlı değildir. Diller arasındaki ilişkilerin bir sonucu olarak sözcüklerin yanı sıra, birtakım sözdizimi kurallarının aktarıldığına, yeni kavramların çeviri yoluyla dile alındığına tanık oluruz (Aksan, 2009: I/34). Diller arasında deyimisel ödünçlemeler de olabilmektedir. Bu türden sözler, aynı kökten, aynı kaynaktan gelme dillerde görülebildiği gibi, kültürel açıdan birbirlerine yaklaşmış ve bu anlamda ilişkiler kurmuş dillerde de görülebilmektedir (Aksan, 2009: III/37). Mardin Arapça diyalektine Türkçeden geçen (Aksoy, 2016 b) deyimlerin birçoğunda birebir kopyalama yoluna gidildiği görülmektedir:

Ağzı açık kalmak > Baḳā tamm-u maftōh

Aklı kesmek > Ḳaṭa‘ ‘aql-u

Aşağı tükürsem sakal, yukarı tükürsem bıyık > Abzəḳ lə-taht daḳən lə-fōḳ šəvērəb

Ayağı alışmak > ʔt‘allamət əğr-u (Mr.)/ʔt‘allamət sāḳ-u (Md.)

Ayakta kalmak > Baḳā ‘-as-sāḳ

Başa gelmek > Ğā fə rās-u

Başı dara düşmek > Daxal rās-u f-əl-balā

Başını kaşımaya vakti olmamak > Mā lu vaxt ti ḥək rās-u

Başının etini yemek > Akal rās-u

Belâsını aramak > Yədavvər ‘ala bala

Bir bu eksikti > Hāy kân nāḳəş

Bir deri bir kemik kalmak > Baḳā ğəld u ‘azəm

Birbirine girmek > Daxalu fə ba‘zən

Borcunu kapatmak > Ƙappat dayn-u

Burnunun direği kırılmak > Vəḳə‘ ənf-u

Canı çıkmak > Ʀala‘ət rōḥ-u

Dil bir karış > ʔlsən mətrayn

Diline düşmek > Vəḳə‘ f-ənsəl-u

Dilinin ucuna gelmek > ‘Alā rās ənsəl

Dudak sarkıtmak > Raxā šəfētər-u

Ekmeğini taştan çıkartmak > Yəṭēlə‘ ğəllət-ū m-əl-may:

Elinde kalmak > Baḳā f-īd-u

Elinden gelmek > Ğā b-īd-u

Eşçe gücü yetmeyip semerini dövmek > Mō-yṭēḳ ‘-al-ləḥmār yəndār l-ər-rahəl yə‘dī la-ğəll-u

Fasülye gibi kendini nimetten saymak > Yəḥsəb rōḥ-u mən-fāşuliyyəṭ əl-

xəşnē

Gökte ararken yerde bulmak > Adavvər ‘alayk f-əs-samā araytū-k f-əl-arz

Gözü açılmak > ‘Aynay-u ənfatahū

Hakkından gelmek > Tala‘ mən haq

Hangi dağda kurt öldü > F-ayna ğabal māt zīb

Hem nalına hem mihına vurmak > Zərbê ‘-al-bəşmār u zərbê ‘-al-na‘əl

Hem ziyaret hem ticaret > Ham əzyāra u ham təğāra

Kafası durmak > Məxx-u sakkat

Kapıdan kovsan bacadan girer > Ətşahhət-ā mən-bāb təğī m-əş-şəbbāk:

Kuş beyinli > Məx əğ-ğēcē

Maaş bağlamak > Şad lu ma‘āş

Mezhebi geniş > Mazhab-u vasī‘

Ne şiş yansın ne kebab > Lā şış u lā kabāb

Ölmüş eşek arıyor ki nalını söksün > Yədavvər ‘alā-əhmār mayyət tiqallo‘ ən‘āl-u

Pire için yorgan yakmak > La xātər bargūz yəṭēk yəhrək hēf

Tadına bakmak > Talla‘ ‘alā ta‘əm

Yanına bırakmamak > Mā xallā-lu yē

Yerden göğe kadar > M-əl(l)arz l əs-samā

Yerin dibine geçmek > Daxal taht l-arz

Yüz verince astar istemek > ‘Aṭaynā-hu vəçç-u baqa yərīd-lu bəṭanē

Yüzü kalmamak > Mā baqəl-lu vəç

Yüzü olmamak > Mā lu vəç

3. Atasözü Ödünçlemeleri

Birçok dilde birbirine eş ya da yakın anlamlı olarak rastladığımız atasözlerinin ilk kez hangi dilde kullanıldığını veya hangi dilden alındığını kestirmek oldukça zordur (Aksan, 2009, III: 39). Mardin’e ait Arapça 2773 atasözünün yer aldığı bir çalışmada, söz konusu atasözlerinden Türkçeden kopyalama/ödünçleme yoluyla alınan atasözlerinin sayısının 18; Türkçedeki atasözlerine mana bakımından benzer olanların sayısının ise 101 şeklinde olduğu görülmüştür (Abdülhadioğlu, 2019: 44). İlgili atasözlerinin birkaçının Türkçede yer alan şekilleri ile Mardin Arapça diyalektine kopyalama yoluyla alınan şekillerine aşağıda yer verilmiştir:

T: Yumurtlayan tavuk, bağırğan olur (Aksoy, 2016a: 479).

Mr: Ğēğət l-ətbīz ətkavkī (Abdülhadioğlu, 2019: 159).

T: Su uyur düşman uyumaz (Aksoy, 2016a: 434).

Mr: əl-May yənām v-əd-dəšmān mō-inām (Abdülhadioğlu, 2019: 450).

T: Dost başa bakar, düşman ayağa (Aksoy, 2016a: 246).

Mr: əl-‘Adū f-əs-sākāt v-əş-şadīk f-ər-rās yəṭallə‘ (Abdülhadioğlu, 2019: 78).

T: Bir çiçekle yaz olmaz (Aksoy, 2016a: 193).

Mr: Bə-wardē vəhdē mō yşēr rabī‘ (Armala, 1927: 146).

T: Aç tavuk kendini buğday ambarında sanır (Aksoy, 2016a: 113).

Mr: Ğēğət əğ-ğō‘ānē tērā rōḥ-ā fə-‘ambar əl-ḥənṭa (Abdülhadioğlu, 2019: 167).

T: Dinsizin hakkından imansız gelir (Aksoy, 2016a: 243).

Mr: Kə d-dīnsəz yərīd-lu imānsəz (Abdülhadioğlu, 2019: 338).

T: Eşek bile bir düştüğü yere bir daha düşmez (Albayrak, 2009: 435)

Mr: Əhmār yəka‘ fə-naqabē davr illāx mō-yfūt havnak
(Abdülhadioğlu, 2019: 270).

T: Köpek köpeği yemez (Albayrak, 2009: 664)

Mr: Kalb mō yākəl lahmət əl-kalb (Abdülhadioğlu, 2019: 331).

4. Tümceiçi Ödünçlemeler

İki dilli bireylerin iletişimi esnasında kendilerini daha iyi ifade etmek için başka dile ait unsurları da kullandıkları görülmektedir. Kod değiştirimi (code switching) diye isimlendirilen bu tür kullanımlar, konuşan kişinin aynı konuşmada iki veya daha fazla dilden malzeme kullanması durumudur (Eker, 2007: 128). Tümceiçi kod değiştiriminde Türkçede kullanılan ad, sıfat, zarf ve yüklemler bazı Arapça diyalektlerde biçim-sözdizimsel yapının içerisine yerleştirilmekte ve bu sözcükler Arapça bağımlı biçimbirimlerle cümleye uyumlu hale getirilmektedirler (Ataş, 2021: 83).

Kod değiştirimi ya da kod kaydırımı, iki dilli bir bireyin zahmetsizce bildiği diller arasında geçiş yapma veya aynı bağlam içinde dönüşümlü bir şekilde iki dili kullanma becerisi şeklinde de tanımlanabilir (Emin, 2022: 272). Bu durum, bireyin konuşması esnasında farklı dilden kelimeler ekleyebildiği ve bu durum dilin yapısında bozulmalara sebep olduğu için dil karışması (interference) şeklinde de tanımlanmıştır (Cengiz, 2009: 201). Aşağıda yer alan örneklerde Mardin Arapça diyalektinde konuşma esnasında bireylerin Türkçeden sıklıkla ödünçleme, kod kaydırımı ya da dil karışması şeklinde ifade edilebilecek kullanımlara başvurdukları görülmektedir:

- (1) Keyyed-tu əbn-ī f-əl-ilkokūl > Oğlumu [ilkokula] kaydettim.
- (2) Əbn-ī yərōḥ ‘-el-üçüncü sınıf > Oğlum [üçüncü sınıfa] gidiyor.
- (3) Mō yərḏā əd-diziyēt (Mr.)/Mō yə‘ğeb əd-diziyēt (Md.) > [Dizileri] pek beğenmez.

Yukarıdaki her üç cümlede geçen Türkçe “ilkokul” ve “dizi” kelimeleri ile “üçüncü sınıf” şeklindeki tamlama cümle içinde Arapça belirlilik takısı “-el-” ile kullanılmışlardır. Üçüncü örnekte geçen “dizi” kelimesinin sonuna aynı zamanda Arapçada çoğulluk anlamı veren “-ât” takısı eklenmek suretiyle Arapça morfolojik yapıya uygun bir şekilde çoğul yapılmış, böylelikle iki dile ait unsurlar bir arada kullanılmıştır.

(4) Exez le beyt-u buzdolabi, çamaşır makinası u süpürge makinası > Evine [buzdolabı], [çamaşır makinası] ve [süpürge makinası] aldı.

(5) Exez *fotoğraf makinası* əzdīdē > Yeni bir [fotoğraf makinası] satın aldı.

Dördüncü ve beşinci örnekte de modern zamanda ortaya çıkan ve Mardin Arapça diyalektinde karşılığı olmayan elektronik aletlerin “buzdolabı”, “çamaşır makinası”, “süpürge makinası” ve “fotoğraf makinası” gibi Türkçedeki şekliyle kullanıldıkları görülmektedir.

(6) Le šên/lə xātər fenni mu‘āyene rāḥ ‘-el-sanayi sitesi > [Fenni muayene] için [sanayi sitesine] gitti.

(7) Ėbn-ī exez teşekkür belgesi > Oğlum [teşekkür belgesi] aldı.

Her iki örnekte de “Fennî muayene”, “sanayi sitesine” ve “teşekkür belgesi” gibi tamlamaların Türkçede yer alan şekilleriyle morfolojik ve fonetik anlamda değişime uğramadan kullanıldıkları görülmektedir.

Bu tamlamalarda yer alan “fennî”, muāyene”, “sanayi” ve teşekkür kelimeleri birer Arapça kelimedir. Türkçedeki tamlamalarda tamlayan+tamlanan şeklinde bir diziliş söz konusudur. Arapçada ise tam tersine tamlanan+tamlayan şeklinde bir diziliş bulunmaktadır. Yukarıda yer verdiğimiz örneklerde Türkçeden ödünçleme yapıldığından, tamlamalar Türkçedeki yapıya uygun bir şekilde kullanılmışlardır.

(8) Be‘d me nəzəl ət-telğ ət-tərḳān bevvezū > Kar yağdıktan sonra yollar [buzlandı]

Bu örnekte “buz tuttu” manasında kullanılan “bevvez” kelimesi Türkçede yer alan “buz” kelimesinden türetilmiştir. Kelime Arapçada isimden fiil türetme amacıyla kullanılan “fe‘‘ale” kalıbına uydurulmak suretiyle söz konusu anlam kazandırılmış, fiil manası kazanan kelimenin sonuna Arapçada üçüncü çoğul şahıs anlamı katan “-û” eklenmek suretiyle çoğul hale getirilmiştir.

(9) Ba‘əd le nəzəl m-ət-təbōz rāḥ l-el-havaalani f-ət-takṣi (Mr.)/Be‘ed mē nəzəl m-əl-otobōs rāḥ l-el-havaalanı b-ət-takṣi (Md.) > [Otobüsten] indikten sonra [taksi] ile [havaalanına] gitti.

Bu örnekte “otobüs”, “taksi” ve “havaalanı” gibi Türkçe kelimeler kullanılmıştır. Bu kelimelerin başında aynı zamanda Arapça belirlilik takısı olan “-el” ile edat görevi gören “li”, min” ve “bi” gibi ekler kullanılmıştır.

(10) Fə he *l-koniyē heḳli* vē m-əl-arz l-es-semê > Bu konuda yerden göğ kadar [haklı.]

Bu örnekte geçen “haklı” kelimesi Türkçedeki kullanımına uygun şekilde kullanılmıştır. Kelime esasen “hakk” şeklinde Arapça bir kelimedir ve sonuna “+lı” yapım ekinin gelmesiyle yeni bir anlama bürünmüştür. Esasında standart Arapçada bu manada “elâ ḥaḳḳ” şeklinde bir kullanım olmakla birlikte Türkçedeki kullanım tercih edilmiştir.

(11) Fə 23 *ocak* terōḥ l-et-ṭaṭīl > [23 Ocak’ta] tatile çıkacağım.

Mardin Arapça diyalektinde son yıllarda tarih, ay ve saatler çoğunlukla Türkçeye uygun bir şekilde kullanılmaktadır. Bu örnekte de görüldüğü gibi “23 Ocakta” şeklinde bir kullanım söz konusudur.

(12) ʿAz-zelemē kēn feḳīr šār *zengīn* > Adam yoksul iken [zengin] oldu.

Burada yer alan “zengin” şeklindeki sıfat Türkçedeki şekliyle morfolojik ve fonetik manada değişime uğramadan kullanılmıştır.

(13) Seve *ḳaṣḳo* le ‘arabət-ū > Yeni arabasına [kasko] yaptırdı.

(14) ʿEbn-ī sevev-hū *atama l-əl-ḳestexêne* mādīr > Oğlumu [hastaneye] [müdür] olarak [atadılar.]

(15) Be‘ed le seve *dīyet* beḳe ḡəld u ‘azəm > [Diyet] yaptıktan sonra bir deri bir kemik kaldı.

Son üç örnekte Mardin Arapça diyalektinde “yapmak” manasında kullanılan “seve” yardımcı fiiliyle birlikte kullanılmışlardır. “kasko”, ses değişimine uğrama suretiyle “ḳestexêne” şeklinde kullanılan “hastahane ile “atama” ve kasko” kelimeleri Türkçedeki sesletime uygun bir şekilde kullanılmışlardır.

Sonuç

Mardin Arapça diyalektinde farklı dillerle etkileşimin bir sonucu olarak özellikle baskın dil Türkçeden sıklıkla ödünçlemelere

başvurulduğu görülmektedir. Söz konusu bu ödünçlemeler, sözcük düzeyinde olabileceği gibi ikileme, deyim, atasözü ve tümce içi kod aktarımı şeklinde de olabilmektedir. Ödünçlemede çoğunlukla kelimelerde fonetik ve morfolojik açıdan değişimler meydana geldiği görülmektedir.

Anadili Arapça olan ve birçoğu iki dilli olan bireylerin eğitim ortamlarında daha çok baskın dil olan Türkçeye maruz kalmaları, kendilerine ait yazılı bir Arapça olmaması, teknolojinin gelişmesiyle birlikte birçok kavrama ihtiyaç duyulması, söz konusu bireylerin Türkçeden yoğun bir şekilde etkilenmelerine yol açmıştır. Dolayısıyla bireyler, Arapça konuşmaları esnasında dili daha pratik kullanmak ve kendilerini kısa yoldan ifade etmek için sıklıkla Türkçeden ödünçlemelere başvurmaktadır.

Çalışma sonucunda elde ettiğimiz bulgular, hemen hemen her dilde var olan ödünçlemelerin farklı tür ve boyutlarıyla Mardin Arapça diyalektinde bir hayli fazla olduğunu, bu durumun dilsel bir olgu olmanın yanında, kültürel etkileşime ve bu etkileşim sonucunda ortaya çıkan ortak sosyal ve kültürel benzerliklere yansıdığını göstermektedir.

Kaynak Kişiler

- Acat, V. (2025), Memur, 42 yaşında, 21.03.2025, Mardin.
Akdoğan, Z. (2025), Ev hanımı, 60 yaşında, 21.03.2025, Midyat ilçesi.
Araz, N. (2025), Ev hanımı, 80 yaşında, 14.03.2025, Yeşilli ilçesi.
Ayanoglu, V. (2025), Ev hanımı, 74 yaşında, 16.03.2025, Mardin.
Cengiz, V. (2025), Memur, 45 yaşında, 21.03.2025, Mardin.
Cihaner, G. (2025), Ev hanımı, 72 yaşında, 22.03.2025, Mardin.
Dabakoğlu, N. (2025), Ev hanımı, 59 yaşında, 24.03.2025, Mardin.
Dabakoğlu, Z. (2025), Emekli, 68 yaşında, 24.03.2025, Mardin.
Fidan, M. (2025), Memur, 62 yaşında, 15.03.2025, Mardin.
İşler, İ. (2025), Memur, 60 yaşında, 21.03.2025, Söğütlü Köyü.
Kahraman, N. (2025), Ev hanımı, 57 yaşında, 21.03.2025, Midyat ilçesi.
Mungan, A. (2025), Emekli, 61 yaşında, 17.03.2025, Mardin.
Nurdağ, D. (2025), Emekli, 91 yaşında, 23.03.2025, Mardin.
Nurdağ, G. (2025), Ev hanımı, 66 yaşında, 23.03.2025, Mardin.

Sözgen, A. (2025), Emekli, 48 yaşında, 21.03.2025, Acırlı Köyü.

Tural, İ. (2025), Esnaf, 60 yaşında, 21.03.2025, Midyat ilçesi.

Kaynakça

Abdülhadioğlu, A. (2019). *Sözlü Kültür Bağlamında Mardin Arapça Atasözleri*. İstanbul: Kriter Yayınevi.

Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, (5. bas.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksoy, Ö. A. (2016 a). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1 Atasözleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Aksoy, Ö. A. (2016 b). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2 Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Albayrak, N. (2009). *Türkiye Türkçesinde Atasözleri*. İstanbul: Kapı Yayınları.

Armala, İ. (1927). *Selva'r-Râidîn fî Emsâl Mardîn*. Beyrut: el-Matba'atu's-Süryâniyye.

Berke Vardar, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Ataş, Ş. (2021). İki Dillilik Bağlamında Arapça Tümcelerde Türkçe Tümcenci Kod Değiştirimi: Mardin Örneği. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (2), (s. 79-87).

Budu, M. (2015). Türkçeden Rumenceye Geçen Kelimelerin Fono-Semantik Başkalaşması. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 53 (2015-2), 1-18.

Cengiz, K. ve Türk, H. (2009). Hatay'da İki Dillilik ve İki Dillilikten Kaynaklanan Dil Karışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2009, 6 (12), 190-208.

Eker, S. (2007). Toplum-Dilbilim, Dil Planlamaları ve Kamu Mensuplarının Dil Kullanımları. *Gazi Türkiyat*, 1 (1), 127-135.

Emin, S. N. (2022). Ödünçleme ve Kod Kaydırımı Ayrımı Üzerine Bazı Tartışmalar. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (34), 262-280.

Erkınay, H. K. (2012). *Dillerin Birlikteliği ve Çok Dillilik; Mardin Örneği*. Bekir Günay (Ed.), Genç Akademisyenlerin Perspektifinden

Birlikte Yaşama (s. 121-140). Da Yayıncılık.

Gaznevi, E. (2020). Lehçede Ödünçleme ve Türleri, *İDİL*, 65 (Ocak). 94-105.

Günay, V. D. (2007). *Sözcükbilime Giriş*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Hazar, M. ve Tarhan, O. (2013). *Türk Anlam Bilimi Terimleri Sözlüğü*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Mutlu, G. (2021). Türkçe-Arapça Dil İlişkilerine Tarihsel ve Güncel Bir Bakış: Mardin Arapçası Atasözleri Örneği, *The Journal of Mesopotamian Studies*, 6 (2), 179-202.

Özezen, M. Y. (2016). Çukurova Arapçasına Türkçeden Geçmiş Fiil Kökleri, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25 (3), 195-214.

es-Se‘âlibî, Ebû Mansûr Abdulmelik b. Muhammed b. İsmâ‘îl. (2002). *Fikhu’l-Luğati ve Esrâru’l-‘Arabiyye*. Thk. ‘Abdurrezzâk el-Mehdî. Beyrut: İhyâu’t-Turâsi’l-‘Arabî.